

Quartett-teszt

a Down-kór, egyéb más számbeli kromoszóma-rendellenességek és az idegcsőzáródási rendellenességek kiszűrésére

FML • Fetal Medicine Laboratory

Komplex megoldások
a Down-kór szűrésében

A szűróvizsgálatot a Fetal Medicine Laboratory biztosítja.

Általános információk

A vizsgálat célja, hogy az adott várandósnál, a lehető legpontosabban becsüljük a Down-kór, egyéb más számbeli kromoszóma-rendellenességek és az idegcsőzáródási rendellenesség előfordulásának kockázatát.

A szűrővizsgálat eredménye irányadó lehet a további, diagnózist adó, beavatkozással járó (invazív) vizsgálatok elvégzésének szükségességére.

A szűrővizsgálat kockázatmentesen, az anyai vérből nyert információk alapján, az anyai életkorból kiindulva határozza meg a rendellenesség előfordulásának kockázatát.

A szűrővizsgálat elvégzése minden várandós számára javasolt, mert a kockázat meghatározásának módszeréből adódóan, jó hatékonysággal találja meg az alacsony életkor ellenére magas kockázatú várandósokat és segítséget nyújt a magasabb életkoruk miatt nagyobb kockázatú csoportba sorolt várandósoknál az invazív vizsgálat szükségességének megítélésében.

A Quartett-teszt a Down-kór kiszűrésének leghatékonyabb módszere a várandósság 15–20. hetében. A Teszt, a második trimeszterben (optimálisan a 15. vagy a 16. héten), az anyai vérben négy jelzőt vizsgálva, határozza meg a rendellenesség előfordulásának kockázatát.

A Quartett-teszt, a Down-kórral sújtott terhességek átlagosan 76%-át szűri ki, ha 1:250 vagy a feletti kockázat esetén pozitívnak minősítjük a szűrővizsgálat eredményét és a magzati kromoszómavizsgálat elvégzésre kerül. E határérték alkalmazása mellett a várandósok mintegy 5%-nál pozitív eredmény várható.

Együttműködő partnerünk, az angol Wolfson Betegségmegelőzési Intézet világvezető a Down-kór várandósság alatti szűrésének széles körű alkalmazásában illetve fejlesztésében. A szakterületen végzett munkája, kutatási eredményei kiemelkedő nemzetközi elismertségűek.

Down-kór (21-es triszómia)

A Down-kór (régén hibásan mongolizmusnak vagy mongol idiocizmusnak nevezték) a 21. kromoszóma többletére vezethető vissza és jellemző küllemmel járó értelmi fogyatékossgát okoz.

Az anyai életkor előrehaladtával a Down-kór kialakulásának gyakorisága növekszik. Míg 30 éves korban a kockázat a rendellenesség előfordulására kb. egy ezrelék, 40 éves terheseknél már több mint 1%-ra nő.

A Down-kór gyakorisága hazánkban korábban 0,12% volt, tehát 800 születésre esett 1 Down-kór. Az elmúlt években számuk emelkedett és elérte a 0,17%-ot.

A Down-kórral sújtott embereknek különböző fokú tanulási nehézséggel kell szembenéznük, de gyakorta visszamaradottságuk még súlyosabb. Egy részük képes közel független életet élni, míg többségük gondozásra szorul. A Down-kórral sújtott terhességek kb. 30%-a spontán vetéléssel végződik, azonban a születést követően az e rendellenességgel sújtott újszülöttek 90%-a túléli az első, kritikus évet.

A Down-kórosok egyharmada súlyos szívrendellenességgel születik. Jelenleg a Down-kórral sújtott emberek várható életkora kb. 60 év, 40 év fölött bizonyos esetekben az Alzheimer-kórhoz hasonló agyi elváltozások fejlődnek ki.

Edwards-kór (18-as triszómia)

Az Edwards-kór ritka és általában az étellel összeegyeztethetetlen rendellenesség, amely a magzat 18-as kromoszómájának számbeli többletére vezethető vissza. A szűrővizsgálat hiányában a rendellenesség minden 7000. terhességben fordul elő.

Idegcső- (velőcső-) záródási rendellenesség

Az idegcsőzáródási rendellenesség (agy- és koponyahiány, valamint nyitott gerinc) az egyik leggyakoribb súlyos fejlődési rendellenesség. A modern megelőzési módszerek és a magzati diagnosztika hiányában 1000 újszülöttből 3-at sújtana ez a rendellenesség. Mára azonban oly mértékben fejlődött az ultrahang-diagnosztika, hogy az ilyen típusú rendellenességek nagyon jó hatékonysággal kiszűrhetők és a szűrővizsgálat keretében vizsgált AFP érték már csak adalékként szolgál a szakszerűen és megfelelő terhességi időben elvégzett ultrahangvizsgálat mellett.

A Quartett-teszt elvégzésének módja

A vizsgálat a várandósság második trimeszterében végezhető. A betöltött 15. és 20. hét között – optimálisan a 16. héten történik az anyai vérvétel. Az anyai vérben az alfa-fetoprotein (AFP), az egyesítetlen oestriol, az inhibin-A (inhibin), és a human chorionic gonadotrophin szabad β -egységének (free β hCG) szintje kerül meghatározásra.

A Quartett-teszt eredményének kidolgozása

A szűrővizsgálat két csoportra osztja a vizsgált várandósokat. Amennyiben a kockázat relatív magas a rendellenesség előfordulására, a vizsgálat eredménye pozitívként kerül meghatározásra. Azoknál a várandósoknál, akiknél alacsony a kockázat, negatív a szűrővizsgálat eredménye.

Pozitív eredmény

A vizsgálat eredménye pozitív, ha a kockázat magas a Down-kór vagy az idegcső-záródási rendellenesség előfordulására.

Pozitív eredmény a Down-kórra

A vizsgálat eredménye akkor pozitív, ha a kockázat magas a Down-kór előfordulására, az anyai életkor és az anyai vérben vizsgált négy jelző értékelésével.

Amikor a Quartett-tesztnél az 1:250 (0,4%) vagy annál magasabb kockázatot pozitív eredménynek minősítjük és a kiszűrtek – a tesztet elvégzők várhatóan 5%-a – körében megtörténik a magzati kromozómavizsgálat, a Quartett-teszt, a Down-kórral sújtott terhességek 76%-át tudja kiszűrni.

Pozitív eredmény az idegcsőzáródási rendellenességre

Amennyiben az AFP szintje két és félszerese a normális mediánértéknek (2,5 MoM), vagy annál magasabb, a szűrővizsgálat eredménye pozitívnak minősül, az adott terhességben emelkedettebb kockázattal számolunk a koponyahiány illetve a nyitott gerinc előfordulására.

Ezzel a módszerrel az idegcsőzáródási rendellenességek több mint 86%-a kiszűrhető. (Az emelkedettebb AFP szint esetén korábban javasolták az amniocentesis révén nyert magzatvíz mintán az AFP szint mérését, így tisztázva azt, hogy az eltérés a magzattól ered-e. Azonban ez a megállapítás nem ad diagnózist a rendellenesség esetleges jelenlétére, hiszen az idegcsőzáródási rendellenesség egyértelmű laboratóriumi kimutatására nincs lehetőség. Ezért manapság, az ultrahang-diagnosztika jelentős minőségi fejlődésével az alapos, irányzott ultrahangvizsgálat alkalmazása került előtérbe, az ilyen típusú rendellenesség külső jegeinek vizsgálatára.)

Negatív eredmény

A szűrővizsgálat eredménye negatív, ha a kockázat a Down-kór (egyéb más számbeli kromoszóma-rendellenesség), illetve az idegcsőzáródási rendellenesség előfordulására alacsony.

A szűrővizsgálat a rendellenesség jelenlétét kizárni nem tudja.

Mi a teendő pozitív eredmény esetén?

Amennyiben a vizsgálat eredménye pozitív, mert a kockázat magas a Down-kór vagy más számbeli kromoszóma rendellenesség előfordulására, a magzati kromoszómavizsgálat elvégzése javasolt.

A magzati kromoszómavizsgálat elvégzéséhez magzati sejt gyűjtése szükséges, amely 12–16. terhességi hétben magzat burokbaholy mintavételezéssel (chorion biopsia – CVS), a 16–20. terhességi hétben magzatvíz mintavételezéssel (amniocentesis – GAC) végezhető. Ha a szűrővizsgálat eredménye azért pozitív, mert az idegcsőzáródási rendellenesség kockázata magas, alapos, célirányos ultrahangvizsgálat elvégzettetése javasolt a 18–20. terhességi hétben.

A vizsgálat hatékonysága

A vizsgálat találati aránya (DR)

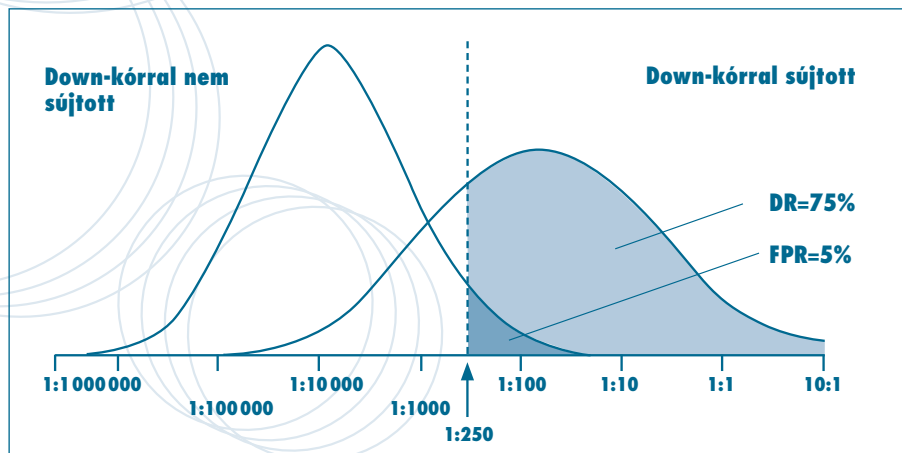
A rendellenességgel sújtott terhességek azon százaléka, ahol a szűrővizsgálat eredménye pozitív – átlagosan 76% a Down-kórra, 86% a nyitott gerincre és közel 100% a koponya-hiányra.

Az álpozitivitás aránya (FPR)

A rendellenességgel nem sújtott terhességek azon százaléka, ahol a szűrővizsgálat eredménye pozitív.

Amennyiben a Quartett-teszt álpozitivitás arányát 5%-on rögzítjük a Down-kórra, és az 1:250 vagy a feletti kockázatot minősítjük pozitívnak, az átlagos találati arány 76%. Annak valószínűsége, hogy a szűrővizsgálat pozitívítása esetén, a magzati kromoszóma vizsgálat valóban rendellenességet igazol (OAPR) 1:30.

Az idegcsőzáródási rendellenesség esetében az álpozitivitás aránya kb. 1%. E rendellenesség esetén az OAPR 1:20.

Az anyai életkor szerepe a vizsgálati eredmény értékelésében

Előrehaladottabb korú várandósoknál gyakoribb a pozitív eredmény, mivel az anyai életkorral nő a Down-kór előfordulásának kockázata.

A Down-kór kialakulásának kockázata az anyai életkor függvényében

Anyai életkor a születéskor			Anyai életkor a születéskor			Anyai életkor a születéskor		
év	arány	%	év	arány	%	év	arány	%
25 alatt	1:1500	0,066	33	1:570	0,175	42	1:65	1,54
25	1:1350	0,074	34	1:470	0,212	43	1:50	2,00
26	1:1300	0,077	35	1:380	0,263	44	1:35	2,86
27	1:1200	0,083	36	1:310	0,322	45	1:30	3,33
28	1:1100	0,091	37	1:240	0,416	46	1:20	5,00
29	1:1000	0,100	38	1:190	0,526	47	1:15	6,66
30	1:910	0,110	39	1:150	0,666	48	1:11	9,09
31	1:800	0,125	40	1:110	0,909	49	1:8	12,50
32	1:680	0,147	41	1:85	1,17	50	1:6	16,66

Forrás: A Veleszületett Rendellenességek Országos Nyilvántartásának (VRONY) 25 éves adatbázisa.

A szűrővizsgálatban értékelt jelzők

A Down-kórral sújtott terhességek esetében, a második trimeszterben (15–20. terhességi hét között);

- az anyai vérben mért AFP- és oestriol-szintek általában alacsonyabbak (kb. háromnegyede a rendellenességgel nem sújtott terhességekének),
- az inhibin- és szabad β -hCG-szintek általában magasabbak (a duplája a rendellenességgel nem sújtott terhességekének).

Az anyai vérben vizsgált jelzők koncentrációja változik a terhességi korrall.

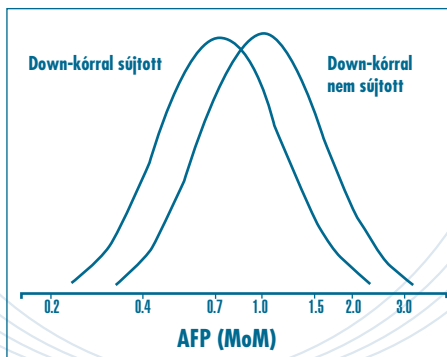
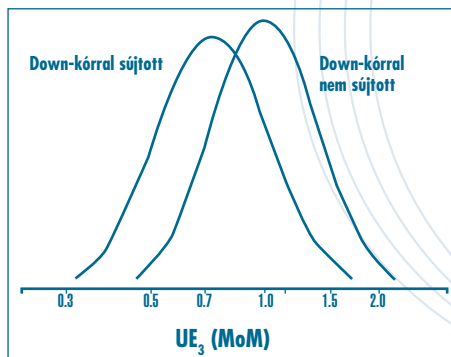
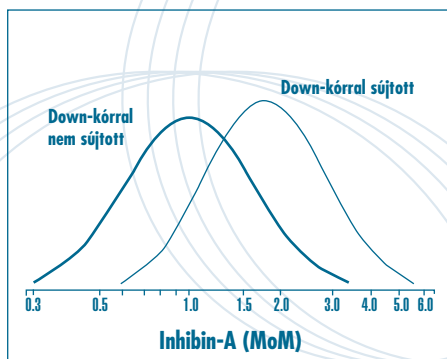
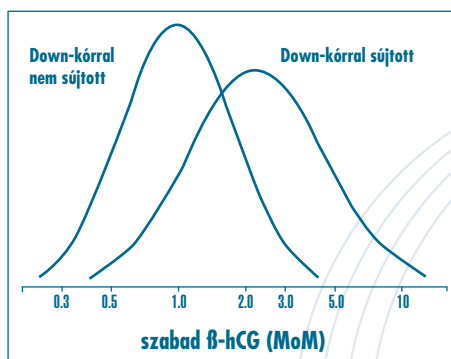
Az AFP és az oestriol növekszik, a szabad β -hCG csökken, az inhibin pedig csökken a 17. hét előtt és növekszik a 17. hét után.

Annak érdekében, hogy ezek a változó értékek a terhesség minden szakaszában értelmezhetőek legyenek, a jelzők az azonos terhességi korú, rendellenességgel nem sújtott terhességeknél megfigyelt mediánérték szorzataként (MoM) kerülnek kifejezésre.

A jelzők eredményének hatása a Down-kór kockázatának alakulására

A grafikonok a rendellenességgel sújtott, illetve nem sújtott terhességek eloszlását mutatják a különböző jelzők (markerek) értékeinek tükrében. A két görbe metszéspontja az az érték, ahol a Down-kór előfordulásának kockázata megfelel a népességre vetített átlagos előfordulási értéknek.

A grafikonokat megfigyelve látható, hogy ha az AFP- és az oestriol-értékek 0,84 MoM alatt, az inhibin- és a szabad β -hCG-értékek 1,3 MoM, illetve 1,6 MoM felett vannak, a Down-kór kockázatának emelkedését, míg az értékek ellentétes irányban való elhelyezkedése a kockázat csökkenését jelenti.

A szűrővizsgálat eredményét befolyásoló tényezők

Terhesség kora

A terhesség korának hibás megállapítása pontatlan eredményt ad a markerek MoM-értékének meghatározásakor. A terhesség korának pontos meghatározásához ultrahangvizsgálat szükséges.

Anyai testsúly és etnikai csoport

A vérmarkerek szintje általában alacsonyabb a nagyobb testsúlyú, míg emelkedettebb az alacsonyabb testsúlyú nők esetében. Az AFP és a szabad β -hCG értékei általában magasabbak az afrikai eredetű asszonyoknál, mint az európaiaknál.

Ikerterhesség és inzulinfüggő cukorbetegség

Az AFP, az oestriol, az inhibin és a szabad β -hCG emelkedettebbek ikerterhességeknél. Az AFP-szint általában alacsonyabb (kb. 16%-kal), míg az oestriol- és az inhibin-értékek kismértékben alacsonyabbak (6, illetve 12%-kal) az inzulinfüggő cukorbeteg várandósoknál.

Dohányzás

A szabad β -hCG 20%-kal emelkedett dohányzó várandósok esetében.

IVF+ET

A szabad β -hCG 10%-kal emelkedett asszisztált úton fogant terhességek esetében.

A MoM-értékek megállapítása ezen tényezők figyelembevételével történik.

Vaginális vérzés

Közvetlenül a vérminta levétele előtt előforduló vaginális vérzés befolyásolhatja a vérvizsgálat eredményét. A vérzés növelheti az AFP-szintet, így ilyen esetben javasolt a szűrővizsgálat, illetve a vérvétel elhalasztása egy-két héttel.

Korábbi, rendellenességgel sújtott terhesség

Amennyiben a várandósnak korábbi terhességében Down-kór vagy idegcsőzáródási rendellenesség fordult elő, a vérvizsgálat eredménye pozitívnak minősül, függetlenül a vizsgálat értékek és a körülmények számbavételével megállapított kockázati értéktől.

Összefoglalás

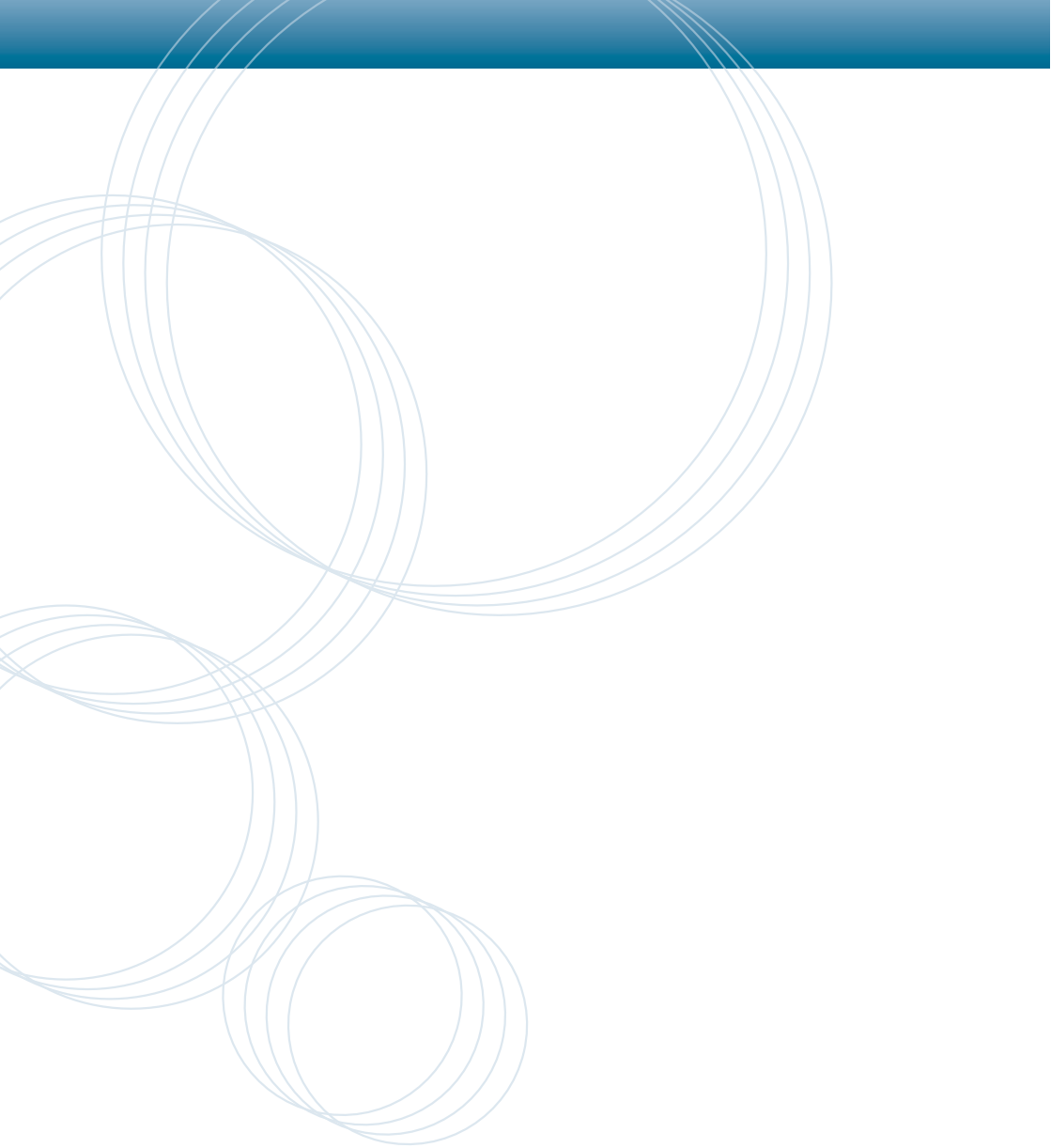
A Down-kór előfordulásának kockázata a várandós életkorának előrehaladtával növekszik. Míg 30 éves korban a Down-kórral sújtott terhességek előfordulása minden 1000-dik várandósnál várt, 40 éves korra ennek gyakorisága már több mint 10-szeresére növekszik.

A Down-kór gyakorisága hazánkban korábban 0,12% volt, tehát 800 születésre esett 1 Down-kór. Az elmúlt években számuk emelkedett és elérte a 0,17%-ot.

A kromoszóma rendellenességek jelenlétét a terhességben, a magzati kromoszóma-vizsgálat igazolja, amelyhez magzati sejt gyűjtésére van szükség. A mintavételezés azonban 1–2%-os spontán vetélési kockázattal jár. Így nem kis dilemma egy olyan orvosi vizsgálatot ajánlani, ahol a beavatkozás szövődmenykockázata sokszor nagyobb, mint a várható rendellenesség kockázata.

Korábban a magzati kromoszómavizsgálat szükségességének megítéléséhez a várandós életkora volt az elsődleges szempont. Manapság, a komplex szűrővizsgálatok fejlődésével az adott várandósságra, pontosabban elvégzett kockázatbecslés végezhető és ez által alaposabban dönthetünk a beavatkozással járó, diagnózist adó módszer alkalmazásáról.

A Quartett-tesztet a Fetal Medicine Laboratory biztosítja.

1148 Budapest, Bátorkeszi u. 2., Telefon: +36 1 273 0710, Fax: +36 1 273 0795
Információ: www.fetalmedicine.hu